

ÎN CĂUTAREA UNUI ECHILIBRU INFORMAȚIONAL

Genoveva SCOBIOALĂ, manager, Departamentul Marketing

De-a lungul anilor Biblioteca Municipală s-a preocupat de dezvoltarea colecțiilor adecvate prezentului, dar și anticipative viitorului, asigurând, astfel, creșterea fondului în funcție de solicitările utilizatorilor, de dinamica pieței de editare, de caracterul enciclopedic al tipăriturilor și de cel universal al unei biblioteci publice, precum și de resursele bugetare.

Prin completarea și organizarea sistematică și științifică a fondului de publicații răspundem necesităților actuale de informare, de documentare, de lectură și asigurăm o colecție reprezentativă pentru generațiile viitoare.

Achiziția se realizează în limita unor fonduri care nu corespund în totalitate cerințelor pentru o completare echilibrată, iar amalgamul de oferte, extrem de variat, pun în dificultate un proces eficient de selecție. Însă activitatea BM este axată în primul rând pe satisfacerea preferințelor utilizatorului, tocmai de aceea profesionalismul bibliotecarilor în conciliere cu unele analize și cercetări fac acest deziderat realitate.

Scopul acestei cercetări este o încercare de reprezentare a grilei de completare a fondului, evaluarea calitativă a lui, furnizarea de informații care să ne ghideze în activitățile viitoare de optimizare a raportului între domenii.

Studiul ne oferă o privire de ansamblu asupra cantității și calității intrărilor în BM pe parcursul anilor 2006-2007, care au constituit 86 095 de unități, publicații achiziționate prin cumpărare, urmate de donații și mai puține prin schimb.

În această perioadă nu s-au produs salturi cantitative impresionante, în schimb se relevă o creștere calitativă a colecției și lărgirea sferei de atragere a comunității la lectură, efort apreciat absolut de toate filialele, inclusiv de cele specializate sau ale minorităților naționale. Achiziția s-a realizat într-o asemenea manieră, încât s-au procurat publicații care au cuprins diverse domenii ale cunoașterii. S-a ținut cont de modificările survenite în structura socio-politică a municipiului, de problematica socială generală, de nivelul de percepție diferențiat, precum și de opțiunile pentru studiu, de informare și documentare cât mai diversificate.

Avându-i drept utilizatori, în proporție de 60 la sută, pe liceeni și studenți, o categorie distinctă cu cerințe și preferințe bine determinate, orientarea principală a achiziției s-a făcut în concordanță cu procesul instructiv, ținându-se cont în același timp și de necesitățile de informare generală sau profesională, precum și cele de destindere.

Urmărind repartizarea fondului între filiale se observă „supremația” deținută de Sediul Central, cum e și logic de altfel. Se pot, însă, observa diferențe de creșteri ale colecției de la o filială la alta, determinate de mai mulți factori: de numărul cititorilor activi, de profilul bibliotecii, de mediul socio-economic de amplasare a filialei sau de donațiile instituționale.

Analizând structura fondului pe domenii, observăm cu ușurință un clasament al celor mai complete și reprezentative domenii: beletristica, urmată de cele care înglobează științele sociale, generalități, istorie, religie.

Fiind o bibliotecă publică, cu preponderență a crescut nucleul de publicații din domeniul beletristicii, implicit al celor prevăzute de programele de studii, universitare și preuniversitare. Astfel operele fundamentale, „marile bulevarde ale culturii”, cum le numea C. Noica, fac ca bibliotecarii să aibă o satisfacție deosebită la onorarea preferințelor pentru literatura română clasică și contemporană cu o reprezentanță marcantă de autori, parțial a celei universale cu scriitori consacrați deja, dar și cunoscuți de beneficiarii noștri, pentru critica literară română, iar mari carențe mai sunt la literatura antică. Majoritatea filialelor pun accentul pe lipsa operelor în limba română ale lui Aristofan, Sofocle, Eschil, Euripide ș.a.

S-au identificat și autori în mai multe exemplare, dar care nu au fost citați nici o dată. Dintre ei fac parte: R. Rogac, R. Verejanu, L. Codreanca, Traianus, G. Grigorescu, dar în mod deosebit colecția Moment poetic. Chiar dacă s-au promovat în cadrul mai multor expoziții, rezultatul nu a fost cel scontat. Doar un singur titlu în mai multe exemplare, dar cu solicitare nulă, și-a găsit cititorul abia în acest an, în care a fost inclus în Programul de lectură Chișinăul citește o carte. Drept urmare, numai întâlnirile cu autorul și posibilitatea de a participa la discuțiile cu el au făcut cartea lui Iurie Colesnic Note din Arca lui Noe una din cele mai citite (983 de cititori) în anul 2008.

S-au depistat necitite și cărți, mai ales pentru copii, cu un număr de trei-patru exemplare, care nu au semnătura unor autori consacrați și pe care filialele nu le promovează, probabil, suficient. Asemenea cărți ca Buburuza de O. Căpățână, Vrajitoarea din vis de C. Bratu, Eu și familia mea și Fauna pământului de S. Ursache au fost obiectul unei intense promovări cu genericul Cărți uitate pe raft, prin expoziții cu prezentări și recomandări individuale și, astfel, destinatarul / cititorul a și fost găsit la filialele „Alba Iulia”, M. Costin ș.a.

S-au scos la iveală și unele cărți nesolicitate, dar într-un număr foarte mic, care provin din donații particulare; constatăm acest fapt, convingși fiind că practica donațiilor oricum rămâne una importantă în activitatea bibliotecară.

În urma studiului s-a evidențiat și un paradox: mai multe filiale (M. Costin – nouă ex., Biblioteca de Arte – opt ex., „H. Botev” – cinci) au inclus cartea lui W. Kempowski V turme ca titlu nesolicitat, iar unica filială –

„V. Alecsandri” – drept cea mai solicitată carte. Aceasta ar putea fi o sugestie pentru Departamentul Achiziție de a efectua permanent asemenea analize și de a redistribui unele titluri.

Bibliotecarii sunt conștienți că în prezent cartea mai rămâne un instrument prețios pentru pregătirea profesională și intelectuală, contribuie din plin la procesul de formare, de educare, tocmai din acest motiv pledează pentru extinderea acestui suport majoritar cu o largă paletă de opțiuni.

Mai jos ne vom referi în linii generale la alte câteva domenii sau aspecte.

Clasa 0 – Generalități, cu câte 40-50 de titluri anual, pare a fi destul de prezentă în numărul intrărilor, însă la o analiză în profunzime se evidențiază cărțile clasificate cu indicele 012 – Bibliografii, lucrări editate de BM și mai puțin sau deloc – alte publicații chiar ale domeniului nostru profesional, de aprofundare și promovare a performanțelor domeniului. Subdiviziunea 004, care ar trebui să fie punctul forte al Societății Informației și al Cunoașterii are și ea o reprezentanță minimă.

Este puțin satisfăcătoare și situația privind asigurarea cu literatură didactică. Afluxul de studenți concentrați în municipiu obligă BM să sporească numărul de cursuri, manuale universitare, lucrări de specialitate. Dacă la obiectele: limba română, limbi străine, științe economice putem vorbi de o anumită diversitate, apoi la istorie, relații internaționale, informatică, procesul de traducere situația este mai dificilă. Aici este necesară, credem, atragerea donațiilor din partea cadrelor didactice sau a specialiștilor, lucrări care, practic, lipsesc din librării, fiind distribuite centralizat de către ministere, care uită că aceiași liceeni sau studenți sunt și utilizatorii bibliotecilor publice. Spre exemplificare am putea enumera cereri neonorate la asemenea cărți: S. Pavlicenco. Literatura universală, I. Bostan. Din istoria tehnicii, Gh. Colțun. Particularitățile gramatical-stilistice ale frazeologismelor. Este foarte greu de urmărit toate publicațiile editate, dar nu și imposibil, însă mai dificilă este modalitatea de procurare a unui titlu individual ce nu se găsește la distribuitorii de carte de la care, numai prin organizarea de tendere, suntem obligați să le achiziționăm. În acest context Biblioteca „O. Ghibu” a inițiat campania O carte pentru biblioteca ta prin intermediul căreia i-au parvenit numai în 2007 circa 60 de titluri din partea unor personalități și instituții publice.

Alte clase cu intrări sistematice fac și ele obiectul unor insuficiențe: la Psihologie lipsesc cărțile care tratează psihologia vârstelor, a adolescentului, a copilului; tipurile de procese psihice, psihologia organizațională; la Medicină se remarcă noi intrări doar pentru specialiști, studenți, însă pentru publicul larg este dificil de găsit sfaturi practice de prevenire a bolilor, cum putem duce în condițiile actuale un mod de viață sănătos, cum ne putem trata netraditional sau prin medicina alternativă, cum pot fi ajutați oamenii nu numai să se vindece, dar chiar să treacă cu succes prin anumite momente importante din viața lor, „rețete de la bunica” ș.a. Cum ar putea filiala „Ștefan cel Mare”, cu câteva colegii de medicină în aria sa geografică, să-și satisfacă utilizatorul doar cu 31 exemplare achiziționate în acești doi ani? Titluri ar putea fi și mai puține.

Slabe reprezentări putem înșirui la toate compartimentele, însă literatura la geografie, sport, istoria și critica literaturii universale, raportată la numărul de solicitări este foarte, foarte puțină. Domeniul Geografie, știința care dezvăluie tainele cuceririlor geografice și ale civilizației, s-a „îmbogățit” tocmai cu 900 de exemplare, dar niciunul cu informații despre geografia Moldovei, despre parcurile naționale, rezervații naturale, despre locuri și localități propice dezvoltării turismului rural ș.a.; Sport – 604 ex., domeniu cu noi feluri de sport modern: fitness, pilates, spinning, culturism etc., iar Critica universală, un izvor de documentare despre curentele literare, despre operele celor mai de vază scriitori din lume – a înregistrat 525 exemplare pentru întreaga rețea (Sediul Central și 31 de filiale). Aceste domenii îndeosebi fac marele decalaj între intrările din 2006 față de cele din 2007. Dacă în 2006 intrările pe domenii au fost mai echilibrate, apoi în 2007 mai multe publicații au fost din beletristică, științe sociale, religie, istorie. Filialelor M. Costin, „Al. Cosmescu”, „Ovidius”, „Ștefan cel Mare”, „I. Mangher” le-a revenit câte unul-două exemplare din sport și geografie, iar lucrări de analiză la literatura universală au primit doar cei mai „norocoși”, printre ei Sediul Central cu șase exemplare.

Conștienți de rolul bibliotecii în educarea estetică, suntem preocupați și de dezvoltarea colecției de arte, care de asemenea are sporuri destul de sensibile. Mesajul estetic ne ajută să cunoaștem lumea într-un chip specific, are un rol de echilibrare într-o societate cu o viață atât de complexă, or „opera de artă reflectă lumea obiectivă în desfășurare, izbutind să sugereze cu mijloacele convingătoare ale artei sensul dezvoltării realității prezente” (Marcel Breazu). Respingerea acestui gen de informații („nevoia de frumos”, „sensibilizarea la frumos”) în filiale o constituie intrările în perioada de referință a câte 50-100 de exemplare, cu excepția Bibliotecii de Arte, specializată în domeniu, care a însumat peste 400 de publicații. Majoritatea sunt cărți de muzică, cum ar fi: V. Rotaru. Creații pentru pian, V. Crăciun. 15 aranjamente pentru pian, G. Ciaicovschi-Mereșanu. Învățămintul muzical în Moldova, cărți care rămân nesolicitate la Biblioteca de Arte, darămite la cele pentru copii (A. Russo, A. Donici). Suscită un viu interes solicitările cu asemenea teme: arhitectura clădirilor pentru educație și cultură, arhitectura religioasă, cea peisagistică; planificarea zonelor verzi; origami, floristică; sărbători publice (artificii); istoria artelor, istoria costumului popular, formații de muzică, ansambluri, compozitori și cântăreți autohtoni și din România etc. Principalele dimensiuni ale cerințelor actuale rămân neonorate în măsură de 25 la sută, iar categoriile nesatisfăcute sunt cele pentru care arta este un refugiu sufletesc, un hobby sau o delectare.

Cel mai avantajos ar fi dacă la completarea colecțiilor tematice selecția s-ar face și după criteriul accesibilității, adică să se adreseze unui public cât mai larg. Or, redefinindu-și și multiplicându-și funcțiile, BM revendică statutul de structură infodocumentară, obligându-se să satisfacă interese complexe și avizate, dar și cititorul cu preferințe mai puțin fundamentale, asigurând, astfel, bibliotecii și funcția de instituție de protecție socială.

Deși achiziția crește semnificativ (dacă nu cantitativ cel puțin calitativ) de la an la an, resursele alocate nu sunt concordante cu prețul documentelor și cu cererea informațională. Suplimentează, însă, numărul cărților procurate din bani publici, cele provenite din donații (îndeosebi cele din România, substanțiale), dar și cele procurate din granturi. Aici trebuie amintită completarea desăvârșită, în baza unor proiecte, a subclaselor la Biblioteca Publică de Drept cu accentul pe: accesul la justiție, drepturile omului, dreptul comunitar, reforma justiției, aspecte juridice privind integrarea europeană ș.a. Astfel, din cele 1420 de intrări 1267 le-au constituit cele procurate din surse extrabugetare. Anume aceste titluri reflectă necesitățile academice ale utilizatorilor BPD, titluri ce se concentrează pe analiza sistemului de drept din RM, celelalte, editate în România sau Federația Rusă, sunt solicitate doar pentru studii comparative.

O configurație aparte a domeniilor se observă la filialele „O. Ghibu” și „L. Rebreanu”, care în această perioadă au avut parte de donații considerabile, reprezentative pentru echilibrul colecției, dar și ca aspect intelectual, autentic și valoric. Această varietate tematică este în concordanță cu opțiunile de informare ale utilizatorilor, dar și cu aspectul științific și de sinteză al fondului în general, elemente care creează identitatea unei biblioteci. În context amintim și despre orizontul de preocupări pentru opera lui M. Eminescu. Centrul Academic Internațional Eminescu a devenit un model de cinstire a Poetului-Nepereche. În perioada de referință zestrea spirituală a CAIE s-a îmbogățit cu peste 50 titluri din operă și despre Eminescu, care contribuie la educarea în mod special a tinerilor în spiritul lui Eminescu, iar acest lucru nu este posibil fără citirea creației eminesciene. Câteva titluri sunt suficiente pentru a edifica în acest sens importanța: Manuscrisele Eminescu, Mihai Eminescu. Națiunea română. Progres și realitate, M. Eminescu. Poezii (în limba franceză), M. Eminescu. Scrieri (în limba chineză), E. Papu. Eminescu într-o nouă viziune, M. Cimpoi. Critice, I. L. Caragiale. Triptic pentru Eminescu etc. Subliniem și obținerea drepturilor de autor (copyright) a trei titluri primite în format full-text.

Noile exigențe ale timpului impun soluții anticipative și alternative.

Producția serială este una care vine să suplinească accesul la informația solicitată. Extinderea numărului de publicații periodice (ziarele și revistele constituie circa 620 titluri anual) pune, în primul rând, accent pe titlurile care au corespondent în viața economică, științifică și culturală a municipiului Chișinău, salvând, astfel, activitatea bibliotecarilor și diminuarea numărului de doleanțe nesatisfăcute. Celelalte criterii de care se ține cont la abonare sunt următoarele: valoarea culturală și densitatea informațională, profilul și adresabilitatea, domeniile neacoperite cu literatură actuală, asigurarea continuității colecțiilor. Multitudinea și varietatea lor ajută la elucidarea multor solicitări.

Presa reprezintă legătura cea mai directă cu actualitatea, susține libertatea de gândire și acțiune, fiind de mare utilitate și pentru bibliotecari – este materia primă pentru bibliografia locală. Constatări în favoarea utilității edițiilor periodice au reieșit și în urma analizei și interpretării sondajului Locul și rolul presei în opțiunile utilizatorului BM. Dar tot în această cercetare s-a reliefat faptul că conceptul fundamental al utilizatorului rămâne cel de lectură a cărții tradiționale.

Necesități mari se resimt și în zona altor resurse și mijloace de difuzare a culturii, cum ar fi: CD-urile, discurile, casetele (audio și video), microfilmele, extrem de solicitate, dar pe care, cu regret, le achiziționăm într-o măsură foarte mică. Pe parcursul acestor doi ani s-au procurat doar 97 ex. – în 2006, iar în 2007 – 9. O mediatecă în care să se găsească titluri de filme, stiluri muzicale noi, ar permite organizarea de evenimente culturale alternative, pe teme de ultimă oră. Cum ne putem încadra și noi în circuitul tehnologic modern, cum putem deveni parte componentă a Societății informaționale? Aceste documente multimedia sunt indispensabile pentru a face mai expresivă oferta de produse informaționale.

Studiul întreprins a reliefat și aspecte legate de structura fondului sub raportul limbii. Astfel cărțile procurate în acești doi ani au fost proporționate astfel: 78% – în limba română, 19% în rusă, iar în limbile străine de circulație internațională au intrat foarte puține (3%) în comparație cu solicitările, operele originale ale scriitorilor incluși în curricula de studiu.

Bibliotecile minorităților de asemenea simt nevoia mai multor lucrări în limbile respective. Este necesară o colaborare mai intensă cu țările a căror cultură aceste instituții o reprezintă. La noi se editează foarte puțin sau chiar deloc, iar centrele de difuzare a cărții nu se prea grăbesc să-și extindă aria de acoperire sub aspect lingvistic. Excepție a fost deschiderea bibliotecii de cultură și literatură poloneză, astfel intrând în colecția filialei „A. Mickiewicz” peste 600 titluri de cărți din Polonia, cărți utile multor categorii – enciclopedii, dicționare, albume de artă, manuale de studiere a limbii polone, istorie, literatură artistică.

La numărul utilizatorilor, exigenți și cu gusturi cât mai diferite, e imposibil să fie acoperite toate cerințele. Tocmai de aceea trebuie să învățăm să selectăm și să stăpânim informația, să acordăm prioritate lecturii la

sală. Limitarea împrumutului la domiciliu deseori nemulțumește utilizatorul, însă numărul redus de exemplare dintr-un titlu nu ne permite asigurarea din plin a acestui serviciu.

Constatăm că în acești doi ani achiziția prin structura tematică, totuși diversă, a constituit un suport real pentru a satisface, în general, solicitările și interesele utilizatorului. Gradul de satisfacție a lor demonstrează profesionalismul bibliotecarilor, tradus în practică prin conservarea cu grijă a întregului fond de carte, chiar și aceluia aparent nefolositor și lipsit de valoare, iar numărul de utilizatori activi, circa 150 de mii anual, evidențiază locul pe care Biblioteca Municipală l-a cucerit în ansamblul vieții culturale și științifice a comunității.

Pornind de la o analiză permanentă, lucidă, responsabilă putem aplica corectări, revizuirii, completări pentru a satisface necesitățile, aspirațiile și curiozitățile fiecărui utilizator, promițându-i informații actuale, precise, rapide și eficiente.

În consecință pot fi formulate următoarele principii de dezvoltare a colecțiilor de bibliotecă într-o societate informațională:

1. Consolidarea colecției prin obținerea dreptului de Depozit Legal, care ar obliga editurile din aria geografică în care ne aflăm să ne ofere câte unul-două exemplare.
2. La completarea colecțiilor să se țină cont de noile tendințe ale dezvoltării societății.
3. Achiziția de documente pentru dezvoltarea echilibrată a domeniilor sus-menționate.
4. Necesitatea studierii permanente a procesului de achiziție în corelare cu cel al lecturii, care suportă schimbări în funcție de complexul de factori ce o influențează:
 - evoluția multimedia a colecției;
 - sporirea numărului de cărți în limbi străine;
 - achiziția de CD-uri, de e-conținuturi;
 - dezvoltarea colecției care ar contribui efectiv la procesul nobil al formării și educării societății;
 - extinderea numărului de cărți utilitare.
5. Achiziționarea selectivă de reviste cu impact cultural pentru tineri și de reviste de interes comunitar.
6. Încurajarea donațiilor către bibliotecă prin mediatizare, prin afișarea listei donatorilor, prin scrisori de mulțumire personalizate.
7. Obținerea permanentă a feed-backului de la utilizatori prin fișele de deziderate (inclusiv în format electronic, on-line).
8. Extinderea împrumutului interbibliotecar la nivel de rețea și nu numai.
9. Redistribuirea periodică a unor titluri în rețeaua BM.

Așadar, ținând cont de sugestiile filialelor, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” va continua să îmbunătățească relația utilizator-bibliotecar, care va duce, indubitabil, la eficientizarea activității curente și de perspectivă, va răspunde exigențelor de informare și culturalizare ale utilizatorilor, contribuind la îmbunătățirea imaginii și a prestigiului ei uman și social